

Nr 110.

Ankom till riksdagens kansli den 4 maj 1945 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1945/46 till förlagskapital för inköp av förnödenheter m. m.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten (bilaga 9, punkt 1 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 4 januari 1945) föreslagit riksdagen att dels medgiva, att riksgäldskontoret må intill utgången av budgetåret 1945/46 förskottsvis, genom överlämnande av statsskuldbevis med form och förfallotid bestämda i samråd med riksbanken, i av riksdagen tidigare medgiven omfattning ställa medel till förfogande för statens reservförrådsnämnd, att användas för förvärv från riksbanken av för nämndens verksamhet erforderliga belopp i guld och valutor; dels ock till Förlagskapital för inköp av förnödenheter, m. m., för budgetåret 1945/46 anvisa ett investeringsanslag av 42 000 000 kronor.

Den lagringsverksamhet, varom här är fråga, bedrives av statens reservförrådsnämnd och statens livsmedelskommission.

Jämlikt riksdagens bemyndiganden ställer riksgäldskontoret förskottsvis genom överlämnande av statsskuldbevis med form och förfallotid bestämda i samråd med riksbanken medel till statens reservförrådsnämnds förfogande att av nämnden användas för förvärv från riksbanken av de för nämndens inköpsverksamhet i vad avser utländska varor erforderliga beloppen i guld och valutor. Riksdagens bemyndiganden ha under de senare åren brukat begränsas till det närmast följande budgetåret. Det av 1944 års riksdag lämnade bemyndigandet utgår sålunda den 30 juni 1945. Det belopp, intill vilket upphandling och lagring av varor enligt närmare angivna riktlinjer må ske, har av riksdagen bestämts till 420 000 000 kronor. Jämlikt beslut av 1939 års urtima riksdag må genom försäljning från statens reservlager inflytande medel användas för inköp av varor för lagring.

Till bestridande av kostnaderna för inköp och lagring av inhemska förnödenheter och importvaror ävensom av vissa med reservförrådsnämndens verksamhet förenade kostnader ha 1940—1944 års riksdagar under anslagsrubriken Förlagskapital för inköp av förnödenheter, m. m., anvisat reservationsanslag om tillhopa 246 000 000 kronor, därav 60 000 000 kronor för

innevarande budgetår. Med inräknande av reservationer från vissa äldre anslag ha sammanlagt 252 250 000 kronor stått till förfogande för här angivna ändamål. Av anslaget ha genom särskilda Kungl. Maj:ts beslut tillhopa omkring 205 500 000 kronor hittills ställts till förfogande, varför alltså till disposition återstå cirka 46 750 000 kronor. Det må anmärkas, att de inköp av importvaror, som här avses, äro sådana som kunna finnas böra ske genom annan myndighet än statens reservförrådsnämnd, vars inköp såsom förut nämnts finansieras med valutamedel från riksbanken. Vidare må här framhållas, att anslaget till Förlagskapital för inköp av förnödenheter, m. m., må efter medgivande av Kungl. Maj:t användas för att bestrida även reservförrådsnämndens utgifter för bearbetning av lagrade importvaror till halvfabrikat eller färdiga produkter ävensom kostnaderna för lossning av varor, transporter inom landet, intagning i magasin samt skatter och tullar.

Statens reservförrådsnämnd har i skrivelse den 2 november 1944 framlagt förslag till anslagsberäkning för budgetåret 1945/46 i vad avser här ifrågavarande inköpsverksamhet.

Nämnden har rörande uppköp av *varor av utländskt ursprung* till en början upplyst, att nämnden intill den 1 november 1944 inköpt dylika varor för sammanlagt i runt tal 860 000 000 kronor. För ändamålet hade disponerats valutamedel och medel, som influtit vid försäljning av importerade varor från nämndens lager. Odisponerad del av förutnämnda 420 000 000 kronor jämte inflytande försäljningsmedel torde vara tillräckliga för inköp av varor av utländskt ursprung under tiden till utgången av nästkommande budgetår. Ytterligare medel för ändamålet behövde sålunda icke ifrågakomma för nästa budgetår. Då det av 1944 års riksdag lämnade bemyndigandet för riksgäldskontoret att ställa medel till förfogande för förvärv från riksbanken av guld och valutor för finansieringen av ifrågavarande statliga uppköp begränsats till utgången av budgetåret 1944/45, syntes emellertid motsvarande bemyndigande böra meddelas för budgetåret 1945/46.

I fråga om medel för inköp av *varor av inhemskt ursprung* har reservförrådsnämnden äskat ett anslag av 67 500 000 kronor.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

De förhållanden, som föranlett den genom reservförrådsnämnden och livsmedelskommissionen bedrivna statliga lagringsverksamheten, äro alltså för handen. På grund härav synes denna verksamhet, såvitt nu kan bedömas, böra fortgå jämväl under budgetåret 1945/46 och därför erforderliga medel ställas till förfogande. Då enligt vad livsmedelskommissionen anmält någon medelsanvisning å kapitalbudgeten till lagring av jordbruksprodukter icke synes vara behövlig för nästa budgetår, torde emellertid anvisande av medel för inköp av förnödenheter endast böra ifrågakomma för verkställande av de av reservförrådsnämnden ifrågasatta inköpen.

För inköp av varor i utlandet för statens räkning under nästa budgetår stå enligt vad nämnden uppgivit erforderliga medel till nämndens förfogande och ytterligare medel för ändamålet behöva därför icke äskas. Då det av 1944 års riksdag lämnade bemyndigandet för riksgäldskontoret att ställa medel till förfogande för förvärv från riksbanken av guld och valutor

för finansieringen av ifrågavarande statliga uppköp begränsats till utgången av budgetåret 1944/45, bör emellertid bemyndigandet förlängas att gälla även för budgetåret 1945/46.

Däremot erfordras medel för inköp av inhemska produkter samt för täckande av de förut angivna kostnaderna för reservförrådsnämndens verksamhet. Av det av nämnden för ändamålet beräknade beloppet å sammanlagt 67 500 000 kronor avser ett belopp av mellan 20 000 000 och 25 000 000 kronor inköp av sådana varor, i fråga om vilka kronan iklätt sig avsättningsgaranti. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndiganden ha nämligen försörjningskommissionerna vid skilda tillfällen under den hittills förflutna kristiden med olika företag träffat avtal om produktion av vissa för landets försörjning viktiga varor, därvid i vissa av avtalen intagits bestämmelser om skyldighet för staten att i närmare angiven omfattning inköpa sålunda producerade varor i den mån företagen icke kunna vinna avsättning för sin produktion. Hittills har staten emellertid endast i ringa omfattning behövt övertaga varor på grund av avsättningssvårigheter hos de ifrågavarande företagen. I den mån tiden för avslutandet av kriget närmar sig, ökas givetvis riskerna för att statens avsättningsgaranti kan komma att aktualiseras. Då några fastare hållpunkter saknas för att bedöma utvecklingen, anser jag, att i anslaget för nästa budgetår medel böra inräknas, motsvarande samtliga de garantibelopp som under budgetåret kunna ifrågakomma. Sedan reservförrådsnämnden beräknade medel för detta ändamål, har Kungl. Maj:t genom beslut den 27 oktober 1944 bemyndigat statens industrikommission att träffa avtal om tillverkning av tryckrör enligt den av reservförrådsnämnden omnämnda centrifugalmetoden. Avtalet innehåller statlig avsättningsgaranti för viss i avtalet angiven kvantitet rör. Kostnaderna för de rörinköp, som kunna påkallas under nästa budgetår, torde röra sig om cirka 2 500 000 kronor. Det av reservförrådsnämnden angivna medelsbehovet bör på grund härav ökas med sagda belopp.

Av de av reservförrådsnämnden för inköp i övrigt åskade beloppen avse 10 000 000 kronor inköp av tackjärn. Då på sätt framgår av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen den 17 november 1944, nr 302, kostnaderna här för primärt skola bestridas av anslag å allmän beredskapsstat för detta budgetår, behöva i förevarande anslag medel icke inräknas för tackjärnsköpen. Mot det av reservförrådsnämnden uppgivna medelsbehovet för övriga inköp har jag icke något att erinra.

För bearbetning av varor till halvfabrikat eller färdiga produkter har reservförrådsnämnden räknat med ett belopp av 500 000 kronor. Vidare har nämnden upptagit utgifterna för lossning av varor, transporter inom landet, intagning i magasin samt för skatter och tullar till 2 500 000 kronor. Angivna beräkningar synas böra godtagas.

Med hänsynstagande till de av mig i det föregående gjorda justeringarna i anslagsberäkningen skulle ett belopp av $(67\,500\,000 + 2\,500\,000 - 10\,000\,000)$ 60 000 000 kronor behöva stå till förfogande för reservförrådsnämndens verksamhet nästa budgetår. Reservförrådsnämnden har emellertid räknat med att vid försäljning under detta budgetår av varor från de statliga reservlagren komma att inflyta dels vissa belopp, som utgöra täckning för av nämnden nedlagda kostnader för bearbetning, lossning, transporter inom landet, intagning i magasin, skatter och tullar, dels ock inköpsmedel för försålda inhemska varor. Dessa belopp har nämnden uppskattat till 18 500 000 kronor. Då dylika medel på sätt hittills skett böra få kvarstå hos nämnden för att efter Kungl. Maj:ts bestämmande användas för det med ifrågavarande anslag avsedda ändamålet, skulle alltså medelsbehovet kunna minskas till avrundat 42 000 000 kronor. Huruvida någon

reservation av betydenhet kan komma att kvarstå å förevarande anslag vid utgången av detta budgetår kan för närvarande icke avgöras. Jag anser mig icke böra i detta sammanhang räkna med någon sådan reservation, i all synnerhet som det kan antagas, att andra inköp än de i det föregående omnämnda kunna aktualiseras under den tid, varom här är fråga. Anslaget bör på grund härav för nästa budgetår anvisas med 42 000 000 kronor.

Utskottet. Utskottet, som ansett sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag, hemställer,

att riksdagen må

a) medgiva, att riksgäldskontoret må intill utgången av budgetåret 1945/46 förskottsvis, genom överlämnande av statsskuldbevis med form och förfallotid bestämda i samråd med riksbanken, i av riksdagen tidigare medgiven omfattning ställa medel till förfogande för statens reservförrådsnämnd, att användas för förvärv från riksbanken av för nämndens verksamhet erforderliga belopp i guld och valutor;

b) till *Förlagskapital för inköp av förnödenheter m. m.* för budgetåret 1945/46 under fonden för förlag till statsverket anvisa ett investeringsanslag av 42 000 000 kronor.

Stockholm den 4 maj 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Sven Larsson, Karl Andersson, Mannerskantz, Heiding, Gustaf Karlsson, Carlström, Gustaf Iwar Anderson, Emil Petersson, Johan Eric Ericson* och *Gustav Emil Andersson*; samt

från andra kammaren: herrar *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Danielsson, Falla, Persson* i Tidaholm, *Pettersson* i Dahl, *Hall, Wallentheim, Holmström, Lindholm, Åkerström* och *Hoppe*.